

<https://doi.org/10.15407/econlaw.2021.02.122>

УДК 332.142:338.14:504

О.В. ТАРАСЕВИЧ, д-р екон. наук, доц.,
завідувач відділу економіко-правових проблем містознавства
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова НАН України», м. Київ, Україна

orcid.org/0000-0002-6016-3608

Є.С. ГРАДОБОЄВА, канд. екон. наук,
старш. наук. співроб. відділу економіко-правових проблем містознавства
Державна установа «Інститут економіко-правових досліджень
імені В.К. Макутова НАН України», м. Київ, Україна

orcid.org/0000-0002-1086-8159

ПРІОРИТЕТИ ВІДНОВЛЕННЯ МІСТООБСЛУГОВУЮЧИХ ПІДГАЛУЗЕЙ СФЕРИ ЖИТТЄДІЯЛЬНОСТІ НА ДОНБАСІ: СОЦІО-ЕКОЛОГО-ЕКОНОМІЧНИЙ АСПЕКТ

Ключові слова: місто, сфера життєдіяльності, постконфліктні території, відновлення, екологічна безпека, водопостачання та водовідведення, теплопостачання.

Проаналізовано стан основних містообслуговуючих підгалузей сфери життєдіяльності — систем тепло-, водопостачання та водовідведення міст Донбасу, зачеплених воєнним конфліктом. Систематизовано та узагальнено найгостріші проблеми систем тепло-, водопостачання та водовідведення міст Донбасу, що справляють негативний вплив на їх екологічний стан, якість комунального обслуговування міст та економічні умови функціонування відповідних підприємств міського господарства та у зв'язку з цим потребують першочергового розв'язання для відновлення сфери життєдіяльності міст регіону. Обґрунтовано пріоритети відновлення та забезпечення надійного функціонування містообслуговуючих підгалузей сфери життєдіяльності на Донбасі й визначено заходи щодо їх реалізації, що допоможуть отримати позитивні соціальний (поліпшення комунального обслуговування всіх категорій споживачів міст регіону), екологічний (забезпечення екологічної безпеки та поліпшення екологічного стану як міст Донбасу, зачеплених воєнним конфліктом з РФ, так і сусідніх міст і регіонів) та економічний ефекти (підвищення ефективності господарювання за рахунок скорочення витрат і втрат енергії й ресурсів під час виробництва і транспортування відповідних послуг, що призведе до зростання інвестиційної привабливості як містообслуговуючих підгалузей, так і сфери життєдіяльності загалом)

Вступ. Актуальність дослідження соціо-еколого-економічних аспектів відновлення містообслуговуючих підгалузей сфери життєдіяльності Донбасу з метою забезпечення ефективності та підвищення надійності їх функціонування зумовлена особливою важливістю, соціальною значущістю та життєвою необхідністю забезпечення надійного та якісного надання відповідних послуг підприємствами місь-

Цитування: Тарасевич О.В., Градобоева Є.С. Пріоритети відновлення містообслуговуючих підгалузей сфери життєдіяльності на Донбасі: соціо-еколого-економічний аспект. *Економіка та право*. 2021, № 2. С. 122—134. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2021.02.122>

кого господарства для життєзабезпечення населення міст Донецької і Луганської областей. Основними містообслуговуючими підгалузями сфери життєдіяльності, якими задовольняються базові та життєво важливі потреби мешканців міст регіону, зачеплених воєнним конфліктом з РФ, виступають тепло-, водопостачання та водовідведення, які одночасно виявилися й найуразливішими до впливу низки негативних чинників, спричинених як наслідками озброєного протистояння, так і роками акумульованими традиційними для зазначених підгалузей проблемами. Адже критичний стан зношених і частково пошкоджених, а іноді й повністю зруйнованих об'єктів і мереж комунальної інфраструктури зазначених підгалузей сфери життєдіяльності міст Донбасу, а також велика кількість загроз і перешкод, внаслідок проведення бойових дій в містах Донецької і Луганської областей, зачеплених воєнним конфліктом з РФ, унеможливають її безперебійне функціонування, призводячи до великої кількості пов'язаних з цим аварій та перебоїв у наданні зазначених послуг за умов неможливості та небезпечності вчасного здійснення заходів із їх усунення. Це, в свою чергу, призводить до негативних соціальних наслідків, як значне погіршення якості зазначених послуг, що час від часу надаються «за графіком», із перебоями та тривалими за часом аварійними відключеннями, створюючи небезпечні умови життєдіяльності населення міст і населених пунктів на територіях областей, зачеплених воєнним конфліктом з РФ. Крім цього, зазначені проблеми функціонування містообслуговуючих підгалузей сфери життєдіяльності на Донбасі поглиблюють традиційні для цього сектору економічні проблеми господарювання, наприклад, погіршення і без того складного фінансово-економічного стану та екологічні загрози, зокрема, пов'язані з підвищенням інтенсивності забруднення довкілля міст регіону, спричиненого критичним рівнем зношеності та аварійності інфраструктурних об'єктів і мереж, обладнання відповідних підприємств міського господарства, великою кількістю аварій через проведення бойових дій на території міст і населених пунктів Донецької і Луганської областей та відповідним значним обсягом шкідливих викидів у ґрунти, в атмосферне повітря і водні ресурси.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематика відродження постконфліктних територій загалом та економічного відновлення Донбасу зокрема є предметом досліджень багатьох українських і зарубіжних фахівців, спільних колективних праць наукових установ, в яких оцінено соціально-економічні втрати [1, 2], проаналізовано екологічні й техногенні загрози, економічну безпеку в зоні бойових дій і визначенню пріоритетні напрями державної політики відновлення і розвитку Донбасу [3, 4] та окремих сфер, секторів і галузей економіки регіону [5, 6], розкрито відповідний світовий досвід і можливості його адаптації та використання в наявних умовах на Сході України [7, 8]. Утім, незважаючи на певний науковий доробок, присвячений вирішенню окреслених проблем, єдність поглядів і підходів щодо пріоритетів відновлення сфери життєдіяльності міст Донбасу та шляхів досягнення беззбиткового і надійного функціонування її містообслуговуючих підгалузей відсутня, що зумовлює необхідність відповідних подальших поглиблених досліджень і визначає мету та завдання дослідження.

Мета статті полягає в обґрунтуванні пріоритетів відновлення та забезпечення надійного функціонування основних містообслуговуючих підгалузей (зокрема систем тепло-, водопостачання та водовідведення міст) сфери життєдіяльності на постконфліктних територіях Донбасу та визначенні заходів щодо їх реалізації.

Результати дослідження. Систематизація та узагальнення публікацій учених і фахівців-практиків [1–8], ознайомлення з відповідними матеріалами, стратегічними та програмними документами, розміщеними на офіційних сайтах Донецької і Луганської обласних державних адміністрацій [9–13], дають змогу виокремити найгостріші проблеми систем тепло-, водопостачання та водовідведення міст Донбасу, зачеплених озброєним конфліктом з РФ, що справляють негативний вплив на їх екологічний стан, якість комунального обслуговування містян та економічні умови функціонування відповідних підприємств міського господарства та через це потребують першочергового розв'язання для відновлення сфери життєдіяльності міст регіону, зокрема:

1. *Складний фінансово-економічний стан підприємств міського господарства, що надають*

послуги тепло-, водопостачання та водовідведення, більшості міст регіону та базових підприємств теплового і водопровідно-каналізаційного господарства (ВКГ) Донецької області — ОКП «Донецьктеплокомуненерго» та КП «Компанія «Вода Донбасу», які охоплюють, відповідно, централізованим теплопостачанням та водопостачанням і водовідведенням більшу частину міст Донецької області, внаслідок акумуляції останніми роками значного обсягу збитків, дебіторської і кредиторської заборгованостей, критичні обсяги якої накопичено зазначеними суб'єктами господарювання за спожиті газ та електроенергію.

Загалом станом на 01.09.2020 заборгованість підприємств міського господарства теплоенергетики у Донецькій області за спожитий природний газ склала 5153,8 млн грн. Серед найбільших боржників у сфері теплопостачання (на підконтрольній уряду України території Донбасу) лідирують два комунальних підприємства — ОКП «Донецьктеплокомуненерго» та ККП «Маріупольтепломережа», а у підприємств ТОВ «Краматорськтеплоенерго», КП «Яковлевське» Соледарської ОТГ та ОСББ «Колос-Талаківка» (м. Маріуполь) рівень розрахунків з НАК «Нафтогаз України» нижче 90 %. Як результат — станом на 02.03.2021 накопичений ПАТ «Донецькоблгаз» борг перед НАК «Нафтогаз України» становив 2,65 млрд грн [14]. Найбільший обсяг сумарної простроченої заборгованості за використаний для виробництва теплової енергії природний газ накопичено, за даними НАК «Нафтогаз України», підприємствами ТКЕ та ТЕЦ Донецької області — 8,7 млрд грн (це майже 20 % у загальноукраїнському показнику) і Луганської області — 2,2 млрд грн (5 %). Утім, процес стягнення заборгованості ускладнено тим, що деякі з підприємств знаходяться на тимчасово непідконтрольній території (зокрема ККП «Донецькмиськтепломережа», сумарна заборгованість якого сягає 3 млрд грн) або безпосередньо біля лінії зіткнення [14].

Не менш гострою є ситуація у ВКГ регіону, де фінансово-економічний стан базового підприємства (7 окремих водоканалів) — комунального підприємства «Компанія «Вода Донбасу» (Компанія), якому підпорядковані 26 підприємств та яке має стратегічне значення як єдиний постачальник води в Донецькій області, забезпечуючи послугами водопостачан-

ня та водовідведення 289 населених пунктів (близько 3,9 млн населення) [6, с. 28], — протягом семи років поспіль характеризується вкрай негативними показниками. Так, чистий фінансовий результат Компанії за 2019 р. погіршився на 24,3 %, склавши 1094,6 млн грн збитку. Як результат акумуляції Компанією значного обсягу збитків — щорічно (починаючи з 2014 р. [6, с. 27]) зростає від'ємне значення коефіцієнта автономії, що характеризує фінансову залежність діяльності підприємства від зовнішніх джерел фінансування. Загалом протягом останніх восьми років (з 2013 р.) валовий прибуток Компанії залишається негативним, що свідчить про недостатність доходу (чистої виручки від реалізації) для покриття операційних витрат [6, с. 27—28]. Станом на 01.01.2020 кредиторська заборгованість Компанії (складає **5 120 533,5 тис. грн**, збільшилась у порівнянні з 2018 р. на 57,0 %) більш ніж учетверо перевищує дебіторську (**1 193 503,2 тис. грн**, збільшилась порівняно з відповідним торічним показником на 13,7 %), що свідчить про високий ступінь залежності (фактично повну) від основних кредиторів — компаній групи ДТЕК, на які припадає майже 96 % від загальної торговельної кредиторської заборгованості. Отже, нагальною проблемою постає наразі роками накопичений та щорічно збільшуваний обсяг загальної суми заборгованості Компанії «Вода Донбасу» за витрачену електроенергію в системах водопостачання і водовідведення, ця сума збільшилась з 2,8 млрд грн в 2018 р. до 3,8 млрд грн 2019 р. [15, с. 123, 126—127] (з яких 1,4 млрд грн припадає на території, де органи державної влади України тимчасово не здійснюють свої повноваження [5, с. 7]).

Отже, серед чинників впливу на критичний фінансово-економічний стан КП «Компанія «Вода Донбасу», ОКП «Донецьктеплокомуненерго» та більшості інших підприємств міського господарства Донбасу, якими надаються послуги тепло-, водопостачання та водовідведення, слід виокремити десятиріччями накопичені та мультиплікативно посилені внаслідок озброєного конфлікту з РФ традиційні для більшості суб'єктів господарювання містообслуговуючого сектору сфери життєдіяльності України проблеми, зокрема, не покриття (відсутність стовідсоткового відшкодування) встановленими тарифами собівартості послуг,

внаслідок як зумовленої зношеною інфраструктурою і застарілим обладнанням надзвичайної енергомісткості та ресурсовитратності систем тепло-, водопостачання та водовідведення, так і непропорційно збільшуваними тарифами (випереджаючими темпами порівняно із зростанням тарифів на послуги тепло-, водопостачання та водовідведення) на газ та електроенергію (питома вага якої у структурі собівартості централізованого водопостачання становить майже 50 %, а опалення та гарячої води — понад 70 %) [12, 13]. Це створює ризики припинення газопостачання об'єктів теплопостачання і знеструмлення об'єктів водопостачання і водовідведення та, відповідно, загрозу припинення надання життєво важливих послуг населенню, що унеможливує реалізацію ними конституційно закріплених прав споживачів на отримання якісних послуг (4 абз. ст. 42 Конституції України гарантується державний захист прав споживачів та здійснення державною контролю якості та безпечності усіх видів послуг) і може спричинити соціальну і санітарно-епідеміологічну кризу та врешті створюватиме небезпечні умови життєдіяльності мешканців міст і населених пунктів зачеплених воєнним конфліктом з РФ областей.

Наразі ситуація у сферах тепло-, водопостачання та водовідведення міст на Донбасі залишається вельми складною. Зокрема, 06.03.2021 газорозподільною компанією ПАТ «Донецьк-облгаз» було припинено газопостачання на об'єкти (59 котелень) ОКП «Донецьктеплокомуненерго», яке постачає тепло в Донецькій області, через значний обсяг накопиченої підприємством загальної заборгованості, що, за даними НАК «Нафтогаз України», перевищила 1,5 млрд грн [14]. Однак припинення поставок палива є порушенням умов підписаного 09.02.2020 Меморандуму про взаєморозуміння щодо врегулювання проблемних питань у сфері централізованого постачання теплової енергії та постачання гарячої води, укладений між Кабінетом Міністрів України, Національною комісією, що здійснює державне регулювання у сферах енергетики та комунальних послуг, НАК «Нафтогаз України» і мерами міст, що передбачає упродовж усього опалювального сезону 2020—2021 рр. гарантоване отримання газу підприємствами теплопостачання для виробництва тепла; незмінність вар-

тості послуг постачання теплової енергії та постачання гарячої води у багатоквартирні будинки; відстрочку оплати за природний газ для підприємств теплопостачання та компенсацію різниці між ринковою ціною природного газу та ціною, врахованою в тарифах за тепло. Аналогічна ситуація притаманна й підгалузі водопостачання міст на Донбасі. Так, з 09.04.2021 для населення м. Покровськ запроваджено графік подачі води через скорочення на 15 % водопостачання міста, внаслідок значного обсягу заборгованості КП «Покровськ-водоканал» перед КП «Компанія «Вода Донбасу», що, з урахуванням боргів минулих років, становить 137 млн 418,4 тис. грн, з яких 64 % — це борги за послуги централізованого водопостачання та 36 % — централізованого водовідведення [16].

2. Критичний фінансово-економічний стан підприємств міського господарства Донбасу, якими надаються послуги тепло-, водопостачання і водовідведення, вкупі із наслідками озброєного протистояння, негативно позначається й на їхньому технічному стані, що характеризується надвисоким рівнем зношеності, ветхості та аварійності об'єктів і мереж комунальної інфраструктури зазначених містообслуговуючих підгалузей сфери життєдіяльності, поряд з їх пошкодженням і повною або частковою руйнацією. Це призводить до перебоїв у наданні послуг, їх припинення, зростання кількості аварій, проривів, які складно, а іноді і неможливо оперативно усунути через небезпеку виконання ремонтних робіт та загалом перебування команди працівників аварійних бригад у зв'язку із проведенням / відновленням бойових дій, особливо на лінії зіткнення. Так, зокрема, станом на листопад 2020 р. майже 20 % загальної кількості котлів КП «Покровськтепломережа» мають коефіцієнт корисної дії (ККД) нижче 85 %, понад 90 % — відпрацювали нормативний термін експлуатації, а комунальні котельні низки міст Донецької області (зокрема м. Родинське) взагалі вичерпали допустимі терміни експлуатації [13].

Станом на 2019 р. 61,6 % (9429,9 км) із загальної протяжності водопровідних мереж (15 300,2 км) та 61 % (2897,3 км) із загальної протяжності каналізаційних мереж (4749,7 км) Донецької області є ветхими та аварійними. Водночас протягом 2019 р. було замінено лише 1,4 % водопровідних та 0,3 % каналізаційних

мереж від потреби, а зі 1160 одиниць насосного обладнання 20,2 % (або 234 насоси) потребували заміни, але упродовж 2019 р. було замінено лише 29,5 % від потреби (69 насосів) [15, с. 121—122]. У 2015—2019 рр. для більшості підприємств міського господарства Донецької області, яким надаються послуги централізованого водопостачання та водовідведення, залишалася притаманною негативна тенденція щорічного зростання ветхих та аварійних мереж у їх загальній протяжності на тлі мізерних обсягів та уповільнених темпів їх заміни [15, с. 115—116]. Це призвело до зростання у Донецькій області показника аварійності: з 70,4 в 2017 р. та 85,3 у 2018 р. до 94,5 у 2019 р. аварій на 1 км каналізаційної мережі, а також обсягів непродуктивних витрат і втрат води, що склали 41,2 %, це один із найбільших показників по Україні.

Зазначене вище зумовлює погіршення параметрів надійності та якості надання послуг тепло-, водопостачання та водовідведення, призводить до високої енерго- і ресурсомісткості їх виробництва та надання, значних обсягів непродуктивних технологічних втрат тепла та води під час їх транспортування, через це підвищується собівартість послуг, що, насамперед, не покривається встановленими тарифами, відповідно, спричиняючи збитковість діяльності більшості підприємств міського господарства, якими надаються зазначені послуги.

3. *Вразливість наявної системи водопостачання більшості міст і населених пунктів на постконфліктних територіях регіону*, внаслідок того, що основне водопостачання здійснюється з каналу «Сіверський Донець — Донбас» (зокрема, міста Маріуполь, Покровськ, Волноваха, Торецьк, Красногорівка, Мар'їнка тощо) або Другого Донецького водопроводу (міста Слов'янськ, Краматорськ, Дружківка, Костянтинівка та ін.), які мають значний ступінь зносу інфраструктури, перебувають в аварійному стані. Крім того, водопостачання до низки зазначених міст Донецької області здійснюється через тимчасово непідконтрольну територію, на якій знаходиться значна частина водоводу, що призводить до частих перебоїв із тривалими періодами відсутності постачання води. Втрати води в каналі «Сіверський Донець — Донбас», де неодноразово відбувалося руйнування та пошкодження насосних станцій, магістральних і розподільчих мереж,

становлять 40—60 % [15, с. 126]. Отже, мешканці міст і населених пунктів Донбасу, зачеплених воєнним конфліктом з РФ, вже майже сім років поспіль потерпає як від низької якості власне поданого ресурсу — води, так і від низького рівня надійності надання послуги водопостачання відповідними підприємствами міського господарства, що супроводжується частими перебоями та тривалими періодами відсутності отримання життєво важливої послуги, має місце подача води «за графіком», аварійні відключення води тощо [9]. У цих умовах нагальною проблемою залишається відсутність альтернативних (резервних) джерел водопостачання для населення та галузей економіки міст Донбасу (особливо уздовж лінії розмежування), що, відповідно, зумовлює необхідність їх пошуку та будівництва споруд альтернативного (резервного) водопостачання міст регіону, нових водоочисних споруд для забезпечення очищення води «з власних» резервних джерел із використанням сучасних і надійних технологій очищення та їх розташуванням якнайближче до зазначених міст, а також визначає пріоритетність фінансування відповідних проектів, реалізація яких створить передумови забезпечення надійності водопостачання та підвищення якісних параметрів води за умов оптимізації витрат на її очистку.

4. *Невирішеність питань планування та оптимізації міських систем тепло-, водопостачання та водовідведення*, відсутність у деяких містах, районах, міських і сільських об'єднаних територіальних громадах (ОТГ) Донецької області (наприклад, у м. Авдіївка, Мангушському, Нікольському районах, Андріївській, Вугледарській ОТГ) схем оптимізації систем водопостачання та водовідведення [12], а також схем оптимізації систем тепlopостачання (у містах Покровськ і Родинське, смт Шевченко) [13], а в інших містах, де відповідна документація є застарілою та втратила актуальність (у містах Волноваха, Добропілля, Дружківка, Биліцьке, Білозерське, Українськ, Гірник схеми оптимізації систем водопостачання та водовідведення розроблені і затверджені 2004 р., у містах Слов'янськ, Селидове, Лиман — 2011 р., Краматорськ, Новогродівка — 2012 р., Бахмут — 2013 р.) [12], схеми оптимізації міських систем тепло-, водопостачання та водовідведення потребують коригування і Perezатвердження з метою актуалізації станом

на 2021 р., з урахуванням вже виконаних та запланованих до виконання згідно з проектами, що реалізуються на територіях міст, а також заходів із будівництва споруд альтернативного (резервного) водопостачання (будівництво резервних водоводів і водопроводів) в містах регіону, відновлення магістральних водоводів, будівництва нових місцевих водопровідних мереж і споруд, реконструкції водопровідних вузлів тощо.

5. *Екологічні загрози, пов'язані з міськими системами водопостачання та водовідведення* на Донбасі, зокрема із зниженням надійності водопостачання та погіршенням доступу населення до питної води, забрудненням водних джерел як у результаті виникнення аварійних ситуацій на об'єктах водопостачання, так і внаслідок відсутності контролю за роботою промислових підприємств на тимчасово окупованих територіях. Адже через бойові дії постраждали не лише поверхневі водні об'єкти, а й інженерні споруди, призначені для подачі населенню питної води (неодноразово відбувалося руйнування та пошкодження насосних станцій, магістральних і розподільчих мереж каналу «Сіверський Донець — Донбас», що забезпечує водою більшу частину Донецької області, Донецької фільтрувальної станції, яка є одним із критичних об'єктів інфраструктури в регіоні, що забезпечує питною водою міста Донецьк, Ясинувата, Авдіївка та інші населені пункти на Донбасі). Проте відновлення систем водопостачання та ліній електропередач у районах бойових дій часто проводиться з великими затримками, через що суттєво знижується якість питної води, яка подається споживачам. У зв'язку з цим доцільним є розширення використання ресурсів захищених від забруднення прісних підземних вод [5, с. 7]. Унаслідок значної зношеності об'єктів і мереж системи водовідведення міст області, а також через їх пошкодження, зумовлене проведенням на території регіону бойових дій, Донецька область лідирує у територіальному розрізі за показником обсягу скидання забруднених зворотних вод у поверхневі водні об'єкти (20,1 % від загального скидання), займаючи третє місце в Україні [15, с. 35; 10, с. 29]. У деяких містах Донбасу взагалі відсутні власні очисні споруди. Так, система водовідведення м. Покровськ за допомогою насосних станцій передає стоки по напірно-самопливним ко-

лекторам (довжиною 28,2 км) на очисні споруди у м. Мирноград, які мають значну фізичну зношеність, що зумовлює нагальну необхідність будівництва нових очисних споруд у місті [12]. Це пояснює пріоритетність реалізації проектів з реконструкції каналізаційних очисних споруд у містах Донбасу, зокрема міст Лиман, Мирноград, Торецьк, Волноваха, а також будівництва нових очисних споруд у містах області, де вони відсутні (м. Покровськ).

Щодо екологічних загроз, пов'язаних із системою теплопостачання, то варто наголосити, що значний ступінь зношеності, яким характеризується технічний стан об'єктів і мереж системи теплопостачання міст на територіях Сходу України, зачеплених воєнним конфліктом з РФ, призводить до суттєвого збільшення використання атмосферного кисню, а також викидання продуктів повного згорання та інших шкідливих викидів в атмосферу. Отже, серед шляхів скорочення зазначених екологічних загроз основним є пришвидшення виконання заміни обладнання з ККД вище 92 %, що створить передумови виробництва тепла за рахунок спалювання меншої кількості палива. Окрім економічної вигоди, це дасть змогу отримати екологічний ефект, адже допоможе значно скоротити обсяги шкідливих викидів і викидів парникових газів в атмосферу, скоротивши таким чином навантаження на довкілля. Це наразі постає нагальними завданням, адже Донецька область характеризується сумнівним лідерством за показником обсягу викидів забруднювальних речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел забруднення, посідаючи перше місце в Україні (31,4 % загальних викидів) [10, с. 29].

Грунтуючись на вищенаведених оцінках стану систем тепло-, водопостачання та водовідведення міст на Донбасі та визначення проблем, що потребують розв'язання для відновлення сфери життєдіяльності регіону, а також аналізу наукових праць із зазначеної проблематики зарубіжних і вітчизняних фахівців [1—8], у таблиці 1 узагальнено, систематизовано й доповнено розроблені ними рекомендації, а також обґрунтовано власні пропозиції щодо вжиття пріоритетних заходів, спрямованих на відновлення та забезпечення надійного функціонування містообслуговуючих підгалузей сфери життєдіяльності Донецької та Луганської областей.

Таблиця 1. Пропозиції щодо пріоритетів відновлення та забезпечення надійного функціонування містообслуговуючих підгалузей сфери життєдіяльності на постконфліктних територіях Донбасу

Зміст пропозиції	Заходи щодо реалізації	Очікувані результати / примітки
<p>1. Недопущення відключення електроенергії на об'єктах та підрозділах підприємств міського господарства регіону, що надають послуги централізованого водопостачання й водовідведення та входять до складу КП «Компанія “Вода Донбасу”» [5, с. 9]</p>	<p>Розгляд можливості надання спеціального статусу «захищений споживач» базовому підприємству водопровідно-каналізаційного господарства Донецької області КП «Компанія “Вода Донбасу”» [5, с. 9] у рамках запровадження особливих умов на територіях пріоритетного розвитку, створення яких передбачено Концепцією економічного розвитку Донецької та Луганської областей [17], а також Національною економічною стратегією на період до 2030 року [18], шляхом внесення відповідних доповнень у зазначені документи. Також потрібно передбачити відповідний пункт у Проекті Закону про запровадження експерименту щодо створення території пріоритетного розвитку на території Донецької та Луганської областей, подання якого було заплановано ВРУ на травень 2021 р. [19]</p>	<p>Створюватиме передумови безперебійного функціонування підприємств міського господарства регіону, що надають послуги з централізованого водопостачання та водовідведення, та недопущення припинення функцій водопостачання і водовідведення</p>
<p>2. Недопущення припинення газопостачання на об'єктах підприємств міського господарства, що надають послуги централізованого постачання теплової енергії та постачання гарячої води в Донецькій та Луганській областях протягом опалювального періоду</p>	<p>Розгляд можливості пролонгації на наступний опалювальний період Меморандуму про взаєморозуміння щодо врегулювання проблемних питань у сфері централізованого постачання теплової енергії та постачання гарячої води, підписаного 9 лютого 2020 р. (що передбачає упродовж усього опалювального сезону гарантоване отримання газу підприємствами теплопостачання для виробництва тепла; незмінність вартості послуг постачання теплової енергії та постачання гарячої води у багатоквартирні будинки; відстрочку оплати за газ для підприємств теплопостачання та компенсації різниці між ринковою ціною газу та ціною, врахованої в тарифах за тепло), а також забезпечення контролю виконання його умов кожною зі сторін та застосування певних санкцій за їх порушення</p>	<p>Створюватиме передумови безперебійного функціонування підприємств міського господарства регіону, що надають послуги централізованого теплопостачання, та недопущення їх надання протягом опалювального сезону</p>
<p>3. Передбачити субвенції на погашення заборгованості з різниці в тарифах та компенсацію витрат на електро-енергію, що витрачається для перекидання води у маловодні регіони України, зокрема Донецьку та Луганську області [5, с. 9]</p>	<p>Внесення відповідних змін в Закон України від 15.12.2020 № 1082-IX «Про Державний бюджет України на 2021 рік»</p>	<p>Сприятиме вирішенню ситуації із критичним рівнем кредиторської заборгованості підприємств міського господарства, що надають послуги з централізованого водопостачання та водовідведення Донецької і Луганської областей, зокрема за електроенергію</p>
<p>4. Встановлення один раз на початку року пільгового тарифу на постачання електричної енергії для підприємств</p>	<p>Внесення відповідних змін в Закон України від 13.04.2017 № 2019-VIII «Про ринок електричної енергії» шляхом доповнення ст. 7 «Ціноутворення (тарифоутворення) на</p>	<p>Сприятиме вирішенню ситуації із критичним рівнем кредиторської заборгованості підприємств міського господарства,</p>

Зміст пропозиції	Заходи щодо реалізації	Очікувані результати / примітки
<p>централізованого водопостачання та водовідведення, що здійснюють перекидання води в маловодні регіони [5, с. 10]</p> <p>5. Активізація роботи щодо диверсифікації джерел водопостачання, зокрема: будівництво споруд резервного (альтернативного) водопостачання, а також нових очисних споруд із використанням сучасних і надійних технологій для забезпечення очищення води з резервних джерел; розширення використання захищених від забруднення прісних підземних вод [5, с. 10]</p> <p>6. Активізація роботи щодо оновлення виробничої інфраструктури, реконструкції об'єктів теплопостачання та теплових мереж із встановленням сучасного енергоефективного обладнання; упровадження сучасних енергоощадних технологій, приладів обліку теплової енергії тощо</p> <p>7. Активізація співробітництва органів місцевого самоврядування Донецької та Луганської областей та Міністерства розвитку громад та територій України з підприємствами міського господарства, що надають послуги тепло-, водопостачання і водовідведення, в напрямку розширення джерел фінансування заходів щодо модернізації, реконструкції і відновлення об'єктів і мереж комунальної інфраструктури значених містообслуговуючих підгалузей сфери життєдіяльності міст регіону</p>	<p>ринку електричної енергії» частиною дев'ятою відповідного змісту</p> <p>Включення зазначених пунктів, а також розгляд можливості надання пріоритетності фінансування проєктів, які передбачають реалізацію перелічених заходів, шляхом доповнення відповідних завдань та заходів Стратегії розвитку Донецької і Луганської областей до 2027 р., Програм економічного і соціального розвитку Донецької та Луганської областей і міст й відповідного доповнення пунктів Планів заходів із їх реалізації на 2021—2023 рр., а також Регіональних програм «Вода Донеччини на 2017—2025 роки», «Питна вода Луганщини на 2021—2024 роки» і Програм охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки міст Донецької і Луганської областей</p> <p>Включення зазначених пунктів, а також розгляд можливості надання пріоритетності фінансування проєктів, які передбачають реалізацію перелічених заходів, шляхом доповнення відповідних завдань та заходів Стратегії розвитку Донецької і Луганської областей до 2027 р., Програм економічного і соціального розвитку Донецької та Луганської областей і міст і відповідного доповнення пунктів Планів заходів із їх реалізації на 2021—2023 рр., а також Регіональної програми «Тепло Донеччини на 2018—2025 роки»</p> <p>Надання підтримки (методичної допомоги та консультацій, видання методичних посібників, проведення тренінгів і семінарів) з питань належного рівня підготовки необхідної супровідної документації під час розробки та реалізації відповідних проєктів із використанням коштів Державного фонду регіонального розвитку та субвенції для розвитку інфраструктури об'єднаних територіальних громад, а також у рамках реалізації відповідних міжнародних проєктів розвитку муніципальної інфраструктури, у т.ч. співпраці з міжнародними фінансовими організаціями, залучення міжнародної технічної допомоги та зовнішньої допомоги ЄС</p>	<p>що надають послуги з централізованого водопостачання та водовідведення Донецької та Луганської областей, зокрема за електроенергію</p> <p>Сприятиме підвищенню надійності, поліпшенню параметрів якості та безпеки питної води, що подається споживачам, а також зменшенню техногенного навантаження на довкілля міст Донбасу, підвищенню екологічної безпеки діяльності підприємств сфери за рахунок скорочення обсягу викидів неочищених стічних (каналізаційних) вод. Створюватиме передумови зниження ризику виникнення надзвичайних ситуацій водно-екологічного походження з негативними наслідками для населення і довкілля міст регіону</p> <p>Сприятиме підвищенню надійності та поліпшенню параметрів якості надання послуг теплопостачання та постачання гарячої води, а також створюватиме передумови виробництва тепла за рахунок спалювання меншої кількості палива, що зменшить техногенне навантаження на довкілля міст Донбасу, підвищення екологічної безпеки діяльності підприємств міського господарства, що надають послуги теплопостачання за рахунок скорочення обсягу шкідливих викидів і викидів парникових газів в атмосферу</p> <p>Створюватиме передумови розширення джерел фінансування та сприятиме залученню інвестицій на реалізацію проєктів реконструкції, відбудови та модернізації міських систем тепло-, водопостачання та водовідведення в рамках відновлення сфери життєдіяльності міст Донбасу</p>

Зміст пропозиції	Заходи щодо реалізації	Очікувані результати / примітки
<p>8. Вирішення органами місцевого самоврядування питань просторового планування у сфері життєдіяльності міст (зокрема тепло-, водопостачання та водовідведення) на територіях Донецької і Луганської областей</p>	<p>Актуалізація або складання сучасних перспективних планів систем тепло-, водопостачання та водовідведення, перегляд (оновлення) або розробка нових схем (схем оптимізації) роботи систем централізованого тепло-, водопостачання та водовідведення міст регіону із урахуванням змін, що відбулися в їх забудові, обсягах споживання даних послуг, а, відповідно, і навантаження на об'єкти і мережі системи (внаслідок зміни кількості населення, пов'язаної з активізацією внутрішньої міграції населення на постконфліктних територіях, де відбулася їх переконцентрація, через вимушене переселення з одних міст (непідконтрольних Україні) в інші (підконтрольні)), а також з урахуванням вже виконаних і запланованих до виконання згідно з проектами, що реалізуються на територіях міст, заходів із будівництва споруд резервного (альтернативного) водопостачання (будівництво резервних водоводів та водопроводів) у містах регіону, відновлення магістральних водоводів, місцевих водопровідних мереж і споруд, реконструкції водопровідних вузлів тощо</p>	<p>Створюватиме передумови забезпечення оптимального розвитку систем тепло-, водопостачання та водовідведення міст і найбільшої результативності виконання їхнього наявного потенціалу, що сприятиме оптимізації показників навантаження потужностей і устаткування підприємств міського господарства зазначених підгалузей сфери життєдіяльності міст Донбасу і таким чином досягненню економічної обґрунтованості тарифів на їхні послуги за умов відповідності встановленим вимогам параметрів якості їх надання. Крім того, вирішення питань просторового та енергетичного планування у сфері життєдіяльності міст є найголовнішим критерієм надання державної підтримки розвитку систем сфери (зокрема тепло-, водопостачання і водовідведення), що допоможе залучити інвестиційні кошти на їх відновлення та модернізацію</p>
<p>9. Підвищення ролі та участі держави у підтримці відновлення і розвитку сфери життєдіяльності міст на територіях Донецької і Луганської областей, зачеплених озброєним конфліктом з РФ, шляхом запровадження державних програм підтримки та розвитку цього функціонального типу територій</p>	<p>Доповнення переліку функціональних типів територій, визначених у першому зі шляхів досягнення третьої стратегічної цілі Національної економічної стратегії на період до 2030 року [18] за напрямом 16 «Регіональний розвиток» як реципієнтів надання державної підтримки для фінансування програм розвитку (зокрема монофункціональних міст, сільських територій у несприятливих умовах) такою категорією, як міста на територіях Донецької і Луганської областей, зачеплених озброєним конфліктом з РФ, на яких органи державної влади здійснюють свої повноваження в повному обсязі</p>	<p>Створюватиме передумови розширення можливостей та спрощення умов отримання державної допомоги (як прямої фінансової, так і непрямої, зокрема надання місцевих гарантій) підприємствами міського господарства сфери життєдіяльності на територіях областей, зачеплених воєнним конфліктом з РФ, зокрема, на реалізацію проектів із відновлення, реконструкції, модернізації і розвитку систем, об'єктів і мереж сфери тепло-, водопостачання та водовідведення</p>

Джерело: складено із використанням результатів власних досліджень, а також за матеріалами [1–8].

Висновки. Роками акумульовані економічні проблеми господарювання сфери життєдіяльності міст Донбасу та її містообслуговуючих галузей і пов'язані з їх функціонуванням екологічні загрози (що завдають значної шкоди стану довкілля міст на територіях, зачепле-

них воєнним конфліктом з РФ, і сусідніх міст), мультиплікативно посилені через бойові дії на території регіону, зумовлюють надважливість та першочергову необхідність і пріоритетність їх відновлення. Крім того, ситуація, що склалася наразі в містообслуговуючих під-

галузях сфери життєдіяльності на Донбасі, загрожує появою негативних соціальних та санітарно-епідеміологічних наслідків, адже частина міст Донецької і Луганської областей все ще частково отримують воду з тимчасово непідконтрольної території, а в опалювальний період містяни регіону ризикують залишитися без тепла, внаслідок критичного рівня зношеності мереж та обладнання міських систем тепlopостачання, значною частиною якого взагалі вже вичерпано допустимі терміни експлуатації, а також припинення газопостачання на об'єкти тепlopостачальних підприємств через накопичену заборгованість (незважаючи на наявні домовленості, зокрема, Меморандум про взаєморозуміння щодо врегулювання проблемних питань у сфері централізованого постачання теплової енергії та постачання гарячої води). Це зумовлює пріоритетні напрями відновлення та забезпечення надійного функціонування систем тепло-, водопостачання та водовідведення міст Донецької і Луганської областей, узагальнені в таблиці, і цільового спрямування бюджетних та інвестиційних коштів на реалізацію відповідних проектів, що дасть змогу усім контрагентам міської економіки (органам державної влади та місцевого самоврядування, підприємствам міського господарства відповідних містообслуговуючих підгалузей, населенню міст) отримати від цього такі позитивні ефекти:

- *соціальний* — поліпшення комунального обслуговування всіх категорій споживачів міста за рахунок забезпечення надійності і безперебійності, підвищення якості та безпеки надання послуг централізованого тепло-, водопостачання та водовідведення (зокрема, відповідність якісних параметрів питної води, яка подається споживачам, державним санітарним нормам і правилам, умовам укладених договорів на надання відповідних послуг) створює передумови підвищення якості й комфортності життя мешканців міст і населених пунктів на постконфліктних територіях Донбасу;

- *екологічний* — реконструкція й оновлення об'єктів і мереж інфраструктури сфери тепло-, водопостачання і водовідведення допоможе зменшити ресурсо- й енергоспоживання під час виробництва, транспортування та надання відповідних послуг, створюючи тим самим передумови забезпечення екологізації по всіх зазначених стадіях за рахунок підвищення

енергоефективності та забезпечення невиснажливого природокористування. Вирішення проблеми заміни обладнання системи тепlopостачання з ККД більше 92 % створить передумови виробництва тепла за рахунок спалювання меншої кількості палива, очищення стоків шляхом вдосконалення і модернізації очисних споруд, оснащення відповідними сучасними системами, що також сприятиме зменшенню техногенного навантаження на довкілля, підвищенню екологічної безпеки діяльності підприємств міського господарства сфери життєдіяльності за рахунок скорочення обсягу шкідливих викидів і викидів парникових газів в атмосферу, викидів неочищених стічних (каналізаційних) вод і відповідного зменшення рівня впливу шкідливих факторів на довкілля міст Донбасу, що сприятиме поліпшенню екологічної ситуації як міст на територіях, зачеплених воєнним конфліктом з РФ, так і сусідніх міст і регіонів;

- *економічний* — оновлення і реконструкція об'єктів і мереж комунальної інфраструктури систем тепло-, водопостачання та водовідведення на модернізаційних засадах у рамках відновлення сфери життєдіяльності міст Донбасу створить передумови мінімізації можливих поривів і аварій, скорочення непродуктивних втрат тепла та води під час виробництва, транспортування та надання послуг, а також зменшення відповідних витрат і за рахунок цього — зменшення собівартості зазначених послуг і загалом підвищення результативності господарювання підприємств — їх виконавців, що, в свою чергу, сприятиме зростанню інвестиційної привабливості суб'єктів господарювання тепло-, водопостачання та водовідведення і усієї сфери життєдіяльності міст зазначених територій, а також поповненню дохідної частини бюджету розвитку міст.

Усе зазначене вище пов'язане з необхідністю коригування як державних, так і обласних і міських галузевих програмних і стратегічних документів (зокрема Національної економічної стратегії на період до 2030 року, Стратегій розвитку Донецької і Луганської областей до 2027 р. та пунктів Планів заходів з їх реалізації на 2021—2023 рр., Програм економічного та соціального розвитку Донецької та Луганської областей і міст, а також Регіональних програм «Вода Донеччини на 2017—2025 ро-

ки», «Питна вода Луганщини на 2021—2024 роки», «Тепло Донеччини на 2018—2025 роки» і Програм охорони навколишнього природного середовища та екологічної безпеки міст Донецької і Луганської областей) шляхом внесення деяких відповідних змін і доповнень, узагальнених у таблиці 1.

Водночас перспективи подальших напрацювань полягають в оцінюванні можливостей адаптації зарубіжного досвіду використання державних механізмів підтримки функціонування містообслуговуючих підгалузей сфери життєдіяльності в процесі її відновлення на постконфліктних територіях на Сході України.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ

1. Відродження Донбасу: оцінка соціально-економічних втрат і пріоритетні напрями державної політики: національна доповідь. Київ, 2015. 168 с.
2. Економіко-правові засоби стимулюючого впливу на розвиток Донбасу. НАН України; Ін-т економіко-правових досліджень. Київ, 2019. 236 с.
3. Устименко В.А., Джабраїлов Р.А. Економічна безпека постконфліктних територій: деякі аспекти правового забезпечення. *Економіка та право*. 2020. № 2. С. 3—13. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2020.02.003>
4. Оцінка екологічної шкоди та пріоритети відновлення довкілля на сході України. Київ: ВАІТЕ, 2017. 88 с. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/6/3/362581_0.pdf (дата звернення: 10.02.2021).
5. Іванюта С.П. Пріоритети збереження та забезпечення надійного функціонування системи водопостачання Донбасу: аналітична записка. Серія «Національна безпека». Нац. ін-т стратегіч. дослідж. Київ, 2019. № 4. 10 с. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-08/ANALIT%20IVANIUTA%20NATIONAL%20SECURITY%20%23%204%202019.pdf> (дата звернення: 10.04.2021).
6. Кашка Е. Оцінка ризиків системи водопостачання КП «Компанія «Вода Донбасу», 2017. 141. с. *Офіційний сайт UNICEF Ukraine*. Вересень 2019. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/reports/VD-risk-assessment-2019> (дата звернення: 18.04.2021).
7. Стойко О.М., Кресіна І.О., Кресін О.В. Відродження постконфліктних територій: світовий досвід і Україна: наукова записка. НАН України; Ін-т держави і права імені В.М. Корецького. Київ: Норма права, 2020. 145 с.
8. Іванов С.В. Економічне відновлення і розвиток країн після збройних конфліктів та воєн: невтрачені можливості для України. *Економіка України*. 2019. № 1. С. 75—89.
9. Стратегія розвитку Донецької області на період до 2027 року, затверджена розпорядженням Голови облдержадміністрації, Керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 17.02.2020 № 147/5-20. *Офіційний сайт Донецької обласної державної адміністрації*. 2021. URL: <https://dn.gov.ua/strategiya-rozvitku-doneskoj-oblasi-na-period-do-2027-roku> (дата звернення: 12.04.2021).
10. Програма економічного і соціального розвитку Донецької області на 2021 рік: затверджена розпорядженням Голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 05.02.2021 № 100/5-21. *Офіційний сайт Донецької обласної державної адміністрації*. 2021. URL: <https://ekonom.dn.gov.ua/storage/app/sites/3/01.2021%20рік/ПСЕР%202021/%20економічного%20і%20соціального%20розвитку%20Донецької%20області%20на%202021%20рік.pdf> (дата звернення: 12.04.2021).
11. Програма економічного і соціального розвитку Луганської області на 2021—2023 роки: затверджена розпорядженням Голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 28.12.2020 № 936. *Офіційний сайт Луганської обласної державної адміністрації*. 2021. URL: <http://loga.gov.ua/sites/default/files/golova-acts/201228936.pdf> (дата звернення: 12.04.2021).
12. Регіональна програма «Вода Донеччини на 2017—2025 роки»: затверджена розпорядженням Голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 11.06.2020 № 585/5-20. *Офіційний сайт Департаменту економіки Донецької обласної державної адміністрації*. 2021. URL: https://ekonom.dn.gov.ua/storage/app/sites/3/01.2021%20рік/Рег%20програми/4._Вода_Донеччини.pdf (дата звернення: 12.04.2021).
13. Регіональна програма «Тепло Донеччини на 2018—2025 роки»: затверджена Розпорядженням голови облдержадміністрації, керівника обласної військово-цивільної адміністрації від 03.07.2020 № 673/5-20. *Офіційний сайт Департаменту економіки Донецької обласної державної адміністрації*. 2021. URL: https://ekonom.dn.gov.ua/storage/app/sites/3/01.2021%20рік/Рег%20програми/5._Тепло_Донеччини.pdf (дата звернення: 12.04.2021).
14. Гончаренко С. У Донецькій області борги підприємств ТЕК за спожитий газ перевищують 5 млрд гривень. *Україна комунальна*. 2021. URL: <https://dn.gov.ua/ua/news/u-doneckij-oblasi-borgi-pidpriemstv-tek-za-spozhitij-gaz-perevishchuyut-5-mlrd-griven> (дата звернення: 12.04.2021).
15. Національна доповідь про якість питної води та стан питного водопостачання в Україні у 2019 році. Київ, 2020. 353 с.

16. Мешканці Покровська через борги постачальника отримуватимуть воду за графіком. *Українформ*. 2021. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3224582-meskanци-pokrovska-cerez-borgi-postacalnika-otrimuvatimut-vodu-za-grafikom.html> (дата звернення: 12.04.2021).
17. Про схвалення Концепції економічного розвитку Донецької та Луганської областей: розпорядження Кабінету Міністрів України від 23.12.2020 № 1660-р. *Урядовий кур'єр*. 07.01.2021. № 4.
18. Про затвердження Національної економічної стратегії на період до 2030 року: постанова Кабінету Міністрів України від 03.03.2021 № 179. *Урядовий кур'єр*. 06.03.2021. № 45.
19. Про затвердження плану пріоритетних дій Уряду на 2021 рік: розпорядження Кабінету Міністрів України від 24.03.2021 № 276-р. *Офіційний вісник України*. 2021. № 31. Ст. 1801.

Надійшла 15.04.2021

REFERENCES

1. Vidrozhennia Donbasu: otsinka sotsialno-ekonomichnykh vtrat i priorytetni napriamy derzhavnoi polityky: natsionalna dopovid. Kyiv, 2015. 168 p. [in Ukrainian].
2. Ekonomiko-pravovi zasoby stymuliuuchoho vplyvu na rozvytok Donbasu. NAN Ukrainy; In-t ekonomiko-pravovykh doslidzhen. Kyiv, 2019. 236 p. [in Ukrainian].
3. Ustyenko V.A., Dzhabrailov R.A. Ekonomichna bezpeka postkonfliktnykh terytorii: deiaki aspekty pravovoho zabezpechennia. *Ekonomika ta pravo*. 2020. No. 2. P. 3-13. <https://doi.org/10.15407/econlaw.2020.02.003> [in Ukrainian].
4. Otsinka ekolohichnoi shkody ta priorytety vidnovlennia dovkillia na skhodi Ukrainy. Kyiv: VAITE, 2017. 88 p. URL: https://www.osce.org/files/f/documents/6/3/362581_0.pdf [in Ukrainian].
5. Ivaniuta S.P. Priorytety zberezhenia ta zabezpechennia nadiinoho funktsionuvannia systemy vodopostachannia Donbasu: analitychna zapyska. Seriiia "Natsionalna bezpeka". Nats. in-t stratehich. Doslidzh. Kyiv, 2019. No. 4. 10 p. URL: <https://niss.gov.ua/sites/default/files/2019-08/ANALIT%20IVANIUTA%20NATIONAL%20SECURITY%20%23%204%202019.pdf> [in Ukrainian].
6. Kashka E. Otsinka ryzykiv systemy vodopostachannia KP "Kompaniia "Voda Donbasu", 2017. 141. p. *Ofitsiinyi sait UNICEF Ukraine*. Veresen 2019. URL: <https://www.unicef.org/ukraine/reports/VD-risk-assessment-2019> [in Ukrainian].
7. Stoiko O.M., Kresina I.O., Kresin O.V. Vidrozhennia postkonfliktnykh terytorii: svitovyi dosvid i Ukraina: naukova zapyska. NAN Ukrainy; In-t derzhavy i prava imeni V.M. Koretskoho. Kyiv: Norma prava, 2020. 145 p. [in Ukrainian].
8. Ivanov S.V. Ekonomichne vidnovlennia i rozvytok krain pislia zbroinykh konfliktiv ta voien: nevtracheni mozhlyvosti dlia Ukrainy. *Ekonomika Ukrainy*. 2019. No. 1. P. 75-89 [in Ukrainian].
9. Stratehiia rozvytku Donetskoi oblasti na period do 2027 roku, zatverdzhena rozporiadzhenniam Holovy obl'derzhadministratsii, Kerivnyka oblasnoi viiskovo-tsyvilnoi administratsii vid 17.02.2020 No. 147/5-20. *Ofitsiinyi sait Donetskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii*. 2021. URL: <https://dn.gov.ua/strategiya-rozvitku-doneckoyi-oblasti-na-period-do-2027-roku> [in Ukrainian].
10. Prohrama ekonomichnogo i sotsialnogo rozvytku Donetskoi oblasti na 2021 rik: zatverdzhena rozporiadzhenniam Holovy obl'derzhadministratsii, kerivnyka oblasnoi viiskovo-tsyvilnoi administratsii vid 05.02.2021 No. 100/5-21. *Ofitsiinyi sait Donetskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii*. 2021. URL: <https://ekonom.dn.gov.ua/storage/app/sites/3/01.2021%20rik/PSE%202021/%20ekonomichnogo%20i%20sotsialnogo%20rozvytku%20Donetskoi%20oblasti%20na%202021%20rik.pdf> [in Ukrainian].
11. Prohrama ekonomichnogo i sotsialnogo rozvytku Luhanskoї oblasti na 2021-2023 roky: zatverdzhena rozporiadzhenniam Holovy obl'derzhadministratsii, kerivnyka oblasnoi viiskovo-tsyvilnoi administratsii vid 28.12.2020 No. 936. *Ofitsiinyi sait Luhanskoї oblasnoi derzhavnoi administratsii*. 2021. URL: <http://loga.gov.ua/sites/default/files/golova-acts/201228936.pdf> [in Ukrainian].
12. Rehionalna prohrama "Voda Donechchyny na 2017-2025 roky": zatverdzhena rozporiadzhenniam Holovy obl'derzhadministratsii, kerivnyka oblasnoi viiskovo-tsyvilnoi administratsii vid 11.06.2020 No. 585/5-20. *Ofitsiinyi sait Departamentu ekonomiky Donetskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii*. 2021. URL: https://ekonom.dn.gov.ua/storage/app/sites/3/01.2021%20rik/Reh%20prohramy/4._Voda_Donechchyny.pdf [in Ukrainian].
13. Rehionalna prohrama "Teplo Donechchyny na 2018—2025 roky": zatverdzhena Rozporiadzhenniam holovy obl'derzhadministratsii, kerivnyka oblasnoi viiskovo-tsyvilnoi administratsii vid 03.07.2020 No. 673/5-20. *Ofitsiinyi sait Departamentu ekonomiky Donetskoi oblasnoi derzhavnoi administratsii*. 2021. URL: https://ekonom.dn.gov.ua/storage/app/sites/3/01.2021%20rik/Reh%20prohramy/5._Teplo_Donechchyny.pdf [in Ukrainian].
14. Honcharenko S. U Donetskii oblasti borhy pidpriemstv TEK za spozhytyi haz perevyschuiut 5 mlrd hryven. *Ukrainakomunalna*. 2021. URL: <https://dn.gov.ua/ua/news/u-doneckij-oblasti-borgi-pidpriemstv-tek-za-spozhitij-gaz-perevishchuyut-5-mlrd-griven> [in Ukrainian].
15. Natsionalna dopovid pro yakist pytnoi vody ta stan pytnogo vodopostachannia v Ukraini u 2019 rotsi. Kyiv, 2020. 353 p. [in Ukrainian].

16. Meshkantsi Pokrovska cherez borhy postachalnyka otrymuvatymut vodu za hrafikom. *Ukrinform*. 2021. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-regions/3224582-meskanci-pokrovska-cerez-borgi-postacalnika-otrimuvatymut-vodu-za-grafikom.html> [in Ukrainian].
17. Pro skhvalennia Kontseptsii ekonomichnoho rozvytku Donetskoi ta Luhanskoi oblasti: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 23.12.2020 No. 1660-r. *Uriadovyi kurier*. 07.01.2021. No. 4 [in Ukrainian].
18. Pro zatverdzhennia Natsionalnoi ekonomichnoi stratehii na period do 2030 roku: postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 03.03.2021 No. 179. *Uriadovyi kurier*. 06.03.2021. No. 45 [in Ukrainian].
19. Pro zatverdzhennia planu priorytetnykh dii Uriadu na 2021 rik: rozporiadzhennia Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 24.03.2021 No. 276-r. *Ofitsiinyi visnyk Ukrainy*. 2021. No. 31. Art. 1801 [in Ukrainian].

Received 15.04.2021

O.V. Tarasevych

State Organization “V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of NAS of Ukraine”, Kyiv, Ukraine

orcid.org/0000-0002-6016-3608

Ye.S. Hradoboyeva

State Organization “V. Mamutov Institute of Economic and Legal Research of NAS of Ukraine”, Kyiv, Ukraine

orcid.org/0000-0002-1086-8159

THE PRIORITIES OF RECONSTRUCTION OF URBAN SERVICE SUBBRANCHES OF LIFE ACTIVITY IN DONBAS: SOCIO-ECOLOGICAL AND ECONOMIC ASPECTS

The article analyzes the state of the main city service subsectors of the sphere of life — heat-, water supply and sewerage systems of the cities affected by the armed conflict in Donbas. Also, the most acute problems of heat-, water supply and sewerage systems of the cities in Donbas which suffer from their ecological condition, quality of public utilities and economic conditions of the relevant municipal enterprises, and therefore need to be addressed restoration are systematized and generalized. Particular attention is paid to assessing the consequences of environmental threats associated with the operation of urban service subsectors in the cities of Donbas, affected by the conflict, as well as analysis of the financial, economic and technical condition of the largest enterprises of water supply and sewerage and heat utilities in post-conflict areas, the dynamics of annual deterioration of the main relevant indicators are estimated. This allows to substantiate the priorities of restoration and ensuring the reliable functioning of urban service subsectors in Donbas, including consideration of the possibility of giving priority to financing projects related to the diversification of urban water supply sources, renewal of production infrastructure, reconstruction of heating facilities with the installation of modern energy-efficient equipment, etc., expanding sources of funding for relevant measures, simplifying the conditions for receiving state aid by urban enterprises in Donetsk and Luhansk regions affected by the armed conflict, through the introduction of state programs to support and develop this functional type of territory. The developed proposals for taking priority measures aimed at restoring and ensuring the reliable operation of heat-, water supply and sewerage systems of cities in the post-conflict areas of Donbas will allow each of the stakeholders (public authorities and local governments, municipal enterprises of relevant urban sub-sectors) social (improving public utilities for all categories of consumers in the region), environmental (ensuring environmental safety and improving the environmental condition of both Donbas cities affected by the conflict and neighbouring cities and regions) and economic effects (increasing efficiency by reducing costs and losses of energy and resources in the production and transportation of relevant services and, therefore, growth of investment attractiveness of both city-serving subsectors and the sphere of life in general).

Keywords: city, a sphere of life, post-conflict territories, restoration, ecological safety, water supply and drainage, heat supply.